

Mandat for utvalg som skal undersøke gjennomføringen av politikken overfor taterne/romanifolket, samt observatører tilknyttet utvalget

Bakgrunn

Politikken overfor taterne/romanifolket hadde fra slutten av 1800-tallet og frem til midten av 1980-tallet som målsetting å avvikle "omstrefervesenet". Kulturen og levemåten til denne etniske gruppen skulle bringes til opphør, og de skulle "lære seg å bli nordmenn". Denne assimileringspolitikken ble gjennomført ved tiltak som må karakteriseres som kraftige overgrep, til dels rasistisk motivert.

Romani-/taterorganisasjonene har i mange år ønsket en fullstendig gjennomgang av norske myndigheters behandling av gruppen, dels gjennom støtte til organisasjoner, institusjoner og virksomheter som gjennomførte tiltak overfor taterne/romanifolket. Temaet har fått ytterligere aktualitet ved at Helsingforskomitéen våren 2009 presenterte rapporten "*Norsk romani-/taterpolitikk Fortid, nåtid, fremtid*", hvor en av anbefalingene var å iverksette en slik gjennomgang.

Formål

Målsettingen med undersøkelsen er å dokumentere de faktiske forhold når det gjelder politikk og tiltak overfor taterne/romanifolket fra norske myndigheter, og fra organisasjoner, institusjoner og virksomheter i Norge. Målet er at det gjennom dette arbeidet skapes en felles forståelse av hva som faktisk skjedde og hvilke konsekvenser og virkninger det hadde forenkelpersoner og for gruppen - blant annet med henblikk på deres leveste, kultur og språk. Utvalget skal i sitt arbeid vektlegge både kjønns- og barneperspektivet. Målsettingen er videre å legge et grunnlag for at forsoningsprosessen mellom taterne/romanifolket og storsamfunnet kan fortsette i positiv retning.

Oppgave

Utvalgets hovedoppgave er å undersøke og beskrive utviklingen av norske myndigheters, institusjoners, organisasjoners og andre virksomheters politikk og tiltak overfor taterne/romanifolket frem til i dag, med særlig fokus på politikken målsettinger, gjennomføring og virkemidler.

Utvalget skal blant annet vurdere funnene i lys av norsk lovgivning og de folkerettslige forpliktelser som Norge var og er bundet av. Utvalget bør vurdere i hvilken grad funnene gir grunnlag for å vurdere framtidige tiltak for å bidra til forsoning og rettferdighet.

Forhold knyttet til rom (sigøynere) i Norge, av norsk eller utenlandsk opprinnelse, faller utenfor utvalgets oppdrag. For nærmere omtale av taterne/romanifolkets historie, avgrensningen av gruppa mv. vises det til St.meld. nr 15 (2000-2001), særlig pkt. 4.3.1 Romanifolket og 5.2.4 Romanifolket.

Observatører fra tater-/romaniorganisasjonene

I tilknytning til utvalget, og etter forslag fra tater-/romaniorganisasjonene, vil departementet oppnevne tre observatører, én fra hver tater-/romaniorganisasjon som mottar grunnstøtte i 2010. Observatørene skal bistå utvalget med faktakunnskap og informasjon, for eksempel om private arkiver etc. De skal være diskusjonspartnere for utvalget i arbeidet med å dokumentere de faktiske forhold når det gjelder politikk og tiltak overfor taterne/romanifolket fra norske myndigheter og fra organisasjoner, institusjoner og virksomheter i Norge. Videre har

observatørene til oppgave å bidra til at utvalgsmedlemmene kommer i kontakt med relevante muntlige kilder.

Metode

Utvalget skal gjennomgå skriftlige og muntlige kilder på området. Dette omfatter blant annet arkivundersøkelser, gjennomgang av forskningsmateriale og historiske dokumenter, samt dybdeintervjuer med aktuelle personer.

Det legges til grunn den ulovfestede hovedregelen om at medvirkning til sakens opplysning beror på samtykke. Imidlertid forutsettes det at offentlige myndigheter vil samarbeide med utvalget og gi de opplysninger og dokumenter som utvalget ber om, så langt det kan skje uten hinder av taushetsplikt.

Utvalgets arbeid skal kunne følges tett av observatørene, blant annet ved at de som hovedregel gis anledning til å delta i utvalgets møter. Etter avgjørelse fra utvalgsleder fratrer den enkelte observatør utvalgsmøtene når personvern hensyn eller andre særlige hensyn gjør det nødvendig. Det forutsettes at utvalget orienterer seg bredt i dialog med observatørene og med andre berørte interesser.

Observatørene kan fremme forslag om saker eller temaer utvalget bør undersøke nærmere, og på hvilke områder det eventuelt er behov for ytterligere forskning og dokumentasjon. Observatørene kan, i samarbeid med utvalget, arrangere åpne informasjonsmøter eller gjennomføre andre tiltak for å få innspill fra det øvrige sivile samfunnet.

Rammebetingelser

Rundskriv G-48/75 Regler for granskningskommisjoner, offentlighetsloven, forvaltningsloven og arkivloven med forskrifter gjelder for utvalgets arbeid. Utvalgets medlemmer og observatørene har taushetsplikt om taushetsbelagte opplysninger og personlige forhold som de blir kjent med gjennom sin deltakelse i utvalgets arbeid. Utvalget og observatørene kan komme til enighet om kjøreregler for informasjonsflyt som utvalgsmedlemmene og observatørene forutsettes å skulle følge.

Sekretariatsfunksjonen for utvalget legges til Senter for Menneskerettigheter (SMR) ved Universitetet i Oslo.

Utvalget forutsettes å løse oppgaven innenfor de økonomiske rammene som stilles til rådighet. De økonomiske og administrative konsekvenser av eventuelle foreslåtte tiltak må utredes i samsvar med utredningsinstruksen.

Dersom det oppstår vesentlige hindringer i oppfyllelsen av mandatet, kan utvalget ta opp saken med departementet.

Utvalget skal avgi sin rapport til departementet innen 30. november 2013.